

Didaktiska fördjupnings- kurser för universitetslärare inom och utom lärar- utbildningen

Peter Johansson

Hans Landqvist

Mikael Olsson

Anne Dragemark Oscarson

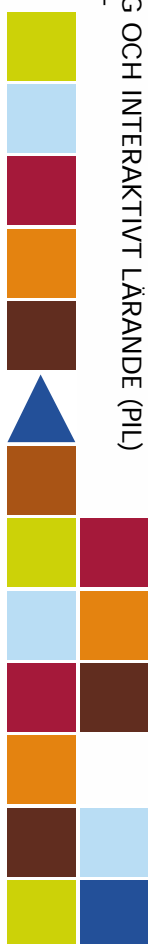
Tobias Pettersson

GÖTEBORGS UNIVERSITET

PEDAGOGISK UTVECKLING OCH INTERAKTIVT LÄRANDE (PIL)
GÖTEBORGS UNIVERSITET
PIL-RAPPORT 2011:06

GÖTEBORGS UNIVERSITET,
PEDAGOGISK UTVECKLING OCH INTERAKTIVT LÄRANDE (PIL).

PIL-RAPPORT 2011:06

Didaktiska fördjupnings- kurser för universitetslärare inom och utom lärar- utbildningen

Peter Johansson

Hans Landqvist

Mikael Olsson

Anne Dragemark Oscarson

Tobias Pettersson

<http://creativecommons.org/licenses/by-nd/3.0/>

PIL-rapport: 2011:06

Utgivningsdatum: 2011-12-15

Titel: Didaktiska fördjupningskurser för universitetslärare inom och utom lärarutbildningen

Författare: Peter Johansson, Hans Landqvist, Mikael Olsson, Anne Dragemark Oscarson, Tobias Pettersson

Utgivare: Göteborgs universitet, Enheten för pedagogisk utveckling och interaktivt lärande (PIL), Västra hamngatan 25, Box 300, SE 405 30 Göteborg

<http://www.pil.gu.se/rapporter> + <http://hdl.handle.net/2077/28877>

Innehåll

Sammanfattning.....	5
Inledning	6
Bakgrund	7
Syfte	7
Projektets genomförande	7
Konkreta förslag till undervisnings- och redovisningsformer	8
Villkor för fortbildning.....	8
Kurserna som del av ett pedagogiskt program.....	9
Resultat	9
Allmän högskoledidaktik, 5 hp (HPE X01).....	9
Ämnesdidaktik för lärarutbildare, 5 hp (HPE X02).....	10
Fördjupningsarbete i högskoledidaktik, 5 hp (HPE X03)	11
Sammanfattning och återstående frågor.....	11
Betygsskala	12
Progression och förkunskapskrav	12
Referenser	14

Bilageförteckning

Bilaga 1 – Kursplan HPEX01 Allmän högskoledidaktik, 5 hp

Bilaga 2 – Kursplan HPEX02 Ämnesdidaktik för lärarutbildare, 5 hp

Bilaga 3 – Kursplan HPEX03 Fördjupningsarbete i högskoledidaktik, 5 hp

Sammanfattning

2010 föreslog Lärarutbildningsnämnden (LUN) ett projekt kallat *Didaktiska fördjupningskurser för universitetslärare inom och utom lärarutbildningen*, vilket skulle utföras inom ramen för PIL:s högskolepedagogiska utvecklingsverksamhet.

Bakgrunden till projektet ligger i Göteborgs universitets vision om kompletta akademiska miljöer. Lärarutbildningen, som är en mycket decentraliserad utbildning, har dock mycket begränsade möjligheter att skapa en sådan miljö. Den fakultetsgemensamma forskarskolan Centrum för utbildningsvetenskap och lärarforskning (CUL) är en del av en långsiktig strategi för att skapa en komplett miljö. Vidare har LUN konstaterat att didaktiska fördjupningskurser för lärarutbildare kan vara ett annat sätt att hantera ovanstående problematik genom att skapa en gemensam högskoledidaktisk grund för lärarutbildarna på GU.

Projektförslaget hade som inriktning att utveckla två högskoledidaktiska fördjupningskurser om 7,5 högskolepoäng (hp) vardera. Den första kursen skulle vara av mer allmän högskoledidaktisk karaktär och den andra kursen skulle vara riktad mot de av GU:s lärare som medverkar inom lärarprogrammen.

En arbetsgrupp tillsattes för att genomföra projektet under hösten 2011. Resultatet av detta arbete är förslag till tre kursplaner (se bilaga 1, 2 och 3) om 5 hp vardera inom fältet högskolepedagogik. Dessa kurser syftar till att bygga på, fördjupa och utveckla de kunskaper och färdigheter som lärare vid GU tillägnat sig inom ramen för befintliga kurser i grundläggande högskolepedagogik som ges av PIL (HPE100-serien).

Den första kursen – Allmän högskoledidaktik, 5 hp – fokuserar på grundläggande didaktiska frågor med fokus på begreppet *användbarhet*. Den andra kursen – Ämnesdidaktik för lärarutbildare, 5 hp – fokuserar på de interna och externa aspekter av *samverkan* som karakteriserar lärarutbildningen. Den tredje kursen - Fördjupningsarbete i högskoledidaktik, 5 hp – syftar till att kursdeltagaren inom ramen för ett självständigt arbete ska utforska lärarutbildningens dubbla konstnärliga/vetenskapliga grund i relation till det egna ämnes-/kunskapsfältet.

Kursernas övergripande mål är att stärka en formell och reell didaktisk kompetensutveckling av GU:s lärarkår och förväntas därigenom bidra till en ökad utbildningskvalitet inom Göteborgs universitet i allmänhet och för lärarprogrammen i synnerhet.

Nyckelord: högskoledidaktik, högskolepedagogik, ämnesdidaktik, lärarutbildning, användbarhet, samverkan

Inledning

Denna rapport redovisar resultatet av PIL:s riktade utvecklingsprojekt *Didaktiska fördjupningskurser för universitetslärare inom och utom lärarutbildningen*. Projektet initierades av Lärarutbildningsnämnden (LUN) och var tänkt att starta under hösten 2010 och avrapporteras senast sista juni 2011. På grund av bemanningsproblem försenades projektstarten och arbetet har därför i huvudsak utförts under hösten 2011.

Projektet har genomförts av en arbetsgrupp bestående av fem personer. Peter Johanson (Inst. f. globala studier) har fungerat som projektledare. Hans Landqvist (Inst. f. svenska språket), Mikael Olsson (Inst. f. växt- och miljövetenskaper) och Anne Dragemark Oscarson (Inst. f. didaktik och pedagogisk profession) har innehaft rollen som lärarrepresentanter vars didaktiska kompetenser utgjort projektets ämnesmässiga grund. Tobias Petersson har som utbildningsledare vid LUN:s kansli stått för arbetsgruppens koppling till projektets initiativtagare. I projektförslaget uppgavs också att arbetsgruppen vid behov kunde kompletteras med Gabriella Sandstig, som under 2010 inventerat förekomsten av motsvarande kurser vid andra lärosäten i Sverige. Denna resursperson kom dock aldrig att nyttjas i arbetet. Däremot användes det arbetsmaterial som Sandstig sammanställt.

Peter Johansson och Tobias Pettersson har haft huvudansvaret för författandet av slutrapporten, medan övriga projektdeltagare har lämnat synpunkter på rapportens innehåll och språkliga utformning.

Projektet konkreta resultat är tre kursplaner med fokus på högskoledidaktik. Dessa återfinns som bilagor till denna rapport.

Bakgrund

Läraryrkesutbildningsnämndens uppdrag är att samordna samt ekonomi- och kvalitetsstyra yrkesutbildning som leder till lärarexamen. De kompetenser som läraryrkesutbildarna (dvs de lärare som genom deltagande i undervisningen inom sina egna ämnen/discipliner också undervisar inom ramen för läraryrkesutbildningen) besitter är en central faktor i detta kvalitetsarbete. Detta reser frågor om läraryrkesutbildarnas högskoledidaktiska kunskaper och förmågor. Många av de personer som genomför läraryrkesutbildningens kurser arbetar inom delar av universitetet där högskolepedagogiska/-didaktiska frågor sällan ingår som en naturlig del av lärarens egen ämneskompetens och särskilt inte med fokus på läraryrkesutbildningens speciella behov.

I Göteborgs universitets styrdokument *Förändring för kvalitet och förnyelse: Forsknings- och utbildningsstrategier för Göteborgs universitet 2009–2012* (dnr G 11 1331 / 07) formuleras en vision om kompletta akademiska miljöer. Möjligheten att skapa en komplett miljö i en så decentraliserad utbildning som läraryrkesutbildningen är dock extremt begränsad medan andra värden, såsom att ”tillvarata universitetets samlade kompetens”, realiseras betydligt enklare.

Den fakultetsgemensamma forskarskolan Centrum för utbildningsvetenskap och lärarforskning (CUL) är en del av en långsiktig strategi för att skapa en komplett miljö genom att systematiskt bygga upp utbildningsvetenskaplig kompetens inom de av Göteborgs universitets fakultetsnämndsområden som medverkar i läraryrkesutbildningen. Läraryrkesutbildningsnämnden har också identifierat att didaktiska fördjupningskurser för läraryrkesutbildare är ett annat sätt att hantera ovanstående problematik.

Det är mot ljuset av ovanstående som läraryrkesutbildningsnämnden föreslog *Didaktiska fördjupningskurser för universitetslärare inom och utom läraryrkesutbildningen* som ett projekt inom ramen för PIL:s högskolepedagogiska utvecklingsverksamhet.

Syfte

Projektets syfte var enligt LUN:s projektförslag att utveckla två högskoledidaktiska fördjupningskurser om 7,5 högskolepoäng (hp) vardera. Den första kursen skulle vara en mer allmän högskoledidaktisk fördjupning av den befintliga kursen HPE102 med målgruppen samtliga verksamma lärare vid Göteborgs universitet. Den andra kursen skulle vara riktad mot de av GU:s lärare som medverkar inom lärarprogrammen.

Kurserna, vars övergripande mål är att stärka formell och reell didaktisk kompetensutveckling av GU:s lärarkår, förväntas bidra till en ökad utbildningskvalitet inom Göteborgs universitet i allmänhet och för lärarprogrammen i synnerhet.

Projektets genomförande

Projektgruppen för *Didaktiska fördjupningskurser för universitetslärare inom och utom läraryrkesutbildningen* har haft i uppdrag att skapa två kurser i högskoledidaktik, samt komma med förslag

till kursernas genomförande. Det sistnämnda uppdraget kan uttolkas på tre sätt. Det första är att komma med konkreta förslag till undervisnings- och redovisningsformer. Den andra uttolkningen av uppdraget att komma med förslag till kursernas genomförande handlar om villkoren för universitetslärare att fortbilda sig. Diskussionen kring denna aspekt fick projektgruppen att omtolka uppdraget att utveckla två kurser om vardera 7,5 hp till att istället utveckla tre kurser om vardera 5 hp, av skäl som framgår nedan. Den tredje uttolkningen handlar om kursernas inplacering i en vidare kompetensutvecklingskontext samt om finansiering av kurserna.

Konkreta förslag till undervisnings- och redovisningsformer

Arbetsgruppen har avstått från att komma med konkreta förslag till undervisnings- och redovisningsformer etc. Det främsta skälet till detta är att det förmodligen inte är projektgruppens medlemmar som kommer att genomföra kurserna och det är projektgruppens erfarenhet att en kursplan alltid tolkas – och ofta måste revideras – av den som genomför den aktuella kursen. Av samma skäl har arbetsgruppen inte sammanställt några litteraturlistor för kurserna, då sådana bör sammanställas av kursansvariga lärare i samband med planeringen av de aktuella kurserna.

Lärandemålsstyrd undervisning kräver också att frågor om relationen mellan lärandemål, kursinnehåll, undervisningsformer, litteratur och examinationer måste integreras på en nivå som ligger bortom arbetsgruppens möjligheter att genomföra inom ramen för projektet.

Villkor för fortbildning

En grundläggande dimension i villkoren för universitetslärares möjlighet att fortbilda sig är den avtalade rätten till kompetensutveckling om 10%. För en heltidsanställning motsvarar detta cirka 170 arbetstimmar per år. En kurs om 7,5 hp omfattar cirka 200 arbetstimmar. Detta faktum påverkade projektgruppen till att låta de tre kurserna omfatta 5 hp vardera, vilket motsvarar cirka 135 arbetstimmar per kurs. Med denna konstruktion kan en universitetslärare följa kursen inom ramen för ett kalenderår och ändå ha arbetstid att disponera till annan fortbildning. Projektgruppen bedömer att denna lösning är mer realistisk vad gäller genomförande jämfört med en modell med kurser om 7,5 hp.

Projektgruppen vill särskilt lyfta fram tre aspekter av villkoren för fortbildning i allmänhet och dessa kurser i synnerhet:

1. Prefekternas och dekanernas syn på lärares fortbildning varierar över lärosätet. Denna variation är problematisk i allmänhet och för lärarutbildningen i synnerhet, då lärarutbildningen är ett gemensamt ansvar för GU. Möjligheten till fortbildning är en tjänsteplaneringsfråga och en ledningsfråga som därmed sträcker sig från institutionsnivå ända upp på styrelse-/rektorsnivå.
2. Projektgruppen ser ett behov för Göteborgs universitet att utveckla strukturerna för pedagogisk meritering. Lösningar vid exempelvis Lunds respektive Uppsala universitet avseende individuella och institutionella incitament för pedagogisk meritering (se t ex Ryegård, Apelgren & Olsson (red), 2010) har diskuterats i projektgruppen, liksom planerna på att skapa ett pedagogiskt program vid GU.

3. Lärarutbildningsnämnden har ett ansvar att utarbeta strategier för att möjliggöra för lärarutbildarna att gå de kurser som utvecklats genom projektet – särskilt kurs två och tre som direkt riktar sig till lärarutbildare. Enligt LUN ingår det medel för kompetensutveckling av lärarutbildarna inom det anslag som överförs till institutionerna som ersättning för medverkan i lärarutbildningen. Detta bör LUN tydligt framföra till de institutioner som arbetar med lärarutbildning samt diskutera vilka former för återrapportering etc. som förväntas för att kontrollera att dessa kompetensutvecklingsmedel kommer lärarutbildarna till del.

Kurserna som del av ett pedagogiskt program

Utöver ovanstående skäl till valet av 5 hp-struktur, har valet att utveckla tre kurser också påverkats av hur flera andra HPE-kurser organiserats – särskilt HPE100-serien. Arbetsgruppen anser det både möjligt och lämpligt att de högskoledidaktiska kurser som utvecklats inom ramen för projektet används till att bygga ut en befintlig kursstruktur till ett pedagogiskt program. Projektgruppen valde därför att, i tillägg till det ursprungliga uppdraget att arbeta fram två kursplaner, också utveckla en innehållsbeskrivning och ett utkast till lärandemål för en tredje kurs om 5 hp som ger utrymme för ett mer omfattande självständigt arbete i linje med HPE100-serien. Projektet är härigenom ett bidrag till utveckling av PIL:s högskolepedagogiska kursutbud generellt.

Projektgruppen anser att det av ovanstående skäl också är rimligt att kursernas genomförande finansieras av PIL, då kursernas avser att bidra till en bred kompetensutveckling över hela universitetet. Finansieringen av respektive kursdeltagares medverkan i kursen är dock, som framgår av avsnittet ovan, en fråga för respektive fakultet/institution samt LUN att hantera.

Resultat

Projektet har i enlighet med det ursprungliga uppdraget producerat två kursplaner vilka färdigställts i sådan utsträckning som varit möjlig och rimlig inom ramen för projektet. I tillägg till detta har ett utkast formulerats till en tredje kursplan som kompletterar de första två genom att fokusera på ett större självständigt arbete med inspiration efter HPE100-serien. Precis som för HPE100-serien står kursdeltagarnas egna erfarenheter och disciplinära omständigheter i centrum för kursen, och kurserna förväntas därför organiseras på ett sätt som bygger på det kollegiala samtalet.

Nedan följer en kortare redovisning av de diskussioner som låg till grund för valet av tematik för kursernas innehåll samt riktlinjer för hur kursernas lärandemål kan/bör uttolkas.

Allmän högskoledidaktik, 5 hp (HPE X01)

De inledande diskussionerna i projektgruppen om vilket fokus en kurs i allmän högskoledidaktik skulle kunna ha hämtade sin inspiration från lärarutbildningens dubbla didaktiska situation, där de kunskaper och färdigheter som lärarstudenterna tillägnar sig under sin utbildning i nästa steg ska transformeras till kunskaper och färdigheter i arbetet med

barn/elever i förskolan/skolan. Lärarutbildningen kan dock ses som ett specialfall av den dubbla didaktiken, där det är den tydliga avnämaren ”skolan” som står i fokus. Denna koppling mellan en universitetsutbildning och en specifik samhällssektor är inte alltid lika självklar. Många konstnärliga och så kallade ”teoretiska” utbildningar har ingen tydlig avnämare men icke desto mindre finns det ändå en dubbel didaktik i undervisningssituationen som bland annat handlar om frågan om studenternas generiska kompetenser efter avslutad utbildning. En följd av denna diskussion blev att de grundläggande didaktiska frågorna om hur, vad, varför, när, var, för vem etc., i denna kurs kom att kopplas till Bolognaprocessens betoning av *användbarhet*. Detta begrepp står därför i fokus för kursen i Allmän högskoledidaktik.

Som framgår ovan är kursen av allmän karaktär och riktar sig till alla lärare vid universitetet, vare sig de deltar i lärarutbildningen eller ej. Målsättningen med kursen är att på ett övergripande plan introducera grundläggande högskoledidaktiska frågeställningar och att visa hur ett användbarhetsperspektiv kan påverka högskolelärares didaktiska överväganden.

Ämnesdidaktik för lärarutbildare, 5 hp (HPE X02)

Projektgruppens inledande diskussioner kring den andra kursen tog sin utgångspunkt i att den bör ha en tydlig progression från kursen *Allmän högskoledidaktik* men med en specifik inriktning mot lärarutbildningen. Frågan om hur användbarhetsperspektivet från den första kursen skulle kunna relateras på ett fördjupat sätt i relation till just lärarutbildningen ledde diskussionen till frågan om samverkan mellan olika aktörer. Inledningsvis handlade diskussionen om samverkan mellan lärarutbildningen och dess avnämare skolan, och på vilket sätt denna relation är relevant för lärarutbildare bortom de personer som ansvarar för verksamhetsförlagd utbildning. Detta ledde diskussionen vidare till att lärarutbildningens situation är sådan att det finns både interna och externa aspekter av samverkan.

Externa aspekter är till exempel just kopplingen till verksamhetsförlagd utbildning men också att lärarutbildningen i högre grad än många andra utbildningar regleras i olika styrdokument, till exempel genom explicita skrivningar om obligatoriska perspektiv i examensordningen och att utbildningen också måste förhålla sig till skolans styrdokument såsom läroplaner etc. Vad detta mer konkret innebär för lärarutbildningen och dess innehåll finns det ibland en kunskapslucka kring hos lärarutbildare i de olika ämnen som ingår i lärarutbildningen. En förväntad effekt av kursen är att variationen hos lärarutbildarna i detta avseende minskar.

En *intern aspekt* av samverkan är relationen mellan olika discipliner där lärarutbildarna representerar många olika ämnesområden med olika traditioner och fokus samtidigt som man utbildar mot ett gemensamt mål – läraryrket. En annan aspekt är relationen mellan lärarutbildare med fokus på ämnesinnehåll och ämnesdidaktiker med ansvar för att lärarstudenterna reflekterar över hur man kan omsätta utbildningens kunskaper och färdigheter i skolans värld. Här är erfarenheterna i arbetsgruppen att kommunikationen och samarbetet mellan dessa bägge grupper ibland fungerar bra och ibland mindre bra, medan det i vissa fall rentav är fråga om bristfällig kommunikation och ett obefintligt samarbete. En målsättning med kursen är därför att få lärarutbildare att tänka mer med utgångspunkt i den

dubbla didaktiken men också att kursen ska kunna initiera kontakter och närmare samarbeten mellan ämnesdidaktiker och övriga lärarutbildare.

Fördjupningsarbete i högskoledidaktik, 5 hp (HPE X03)

Med utgångspunkt i diskussionerna om lärares möjligheter att delta i kompetensutvecklande aktiviteter som redovisas under rubriken *Projektets genomförande* ovan, diskuterade arbetsgruppen bland annat att upplägget med två kurser om 5 hp, endast omfattar två tredjedelar av den i projektförslaget föreslagna omfattningen av högskoledidaktisk kompetens. Vidare identifierades att kurserna som sådana, även om de syftar till att arbeta reflekterande i relation till den egna undervisningen, på grund av sin omfattning inte ger så stora möjligheter till fördjupad självständig reflektion. Därför uppstod idén om att det borde finnas en tredje kurs som gav möjlighet till sådan fördjupning. Som ett komplement till de två första kurserna där *användbarhet* respektive *samverkan* står i centrum, föreslås den tredje kursen fokusera på vad som ligger som ett mer underliggande tema för den andra kursen, nämligen *lärarutbildningens dubbla vetenskapliga/konstnärliga grund* där både ämneskunskap och pedagogik/didaktik möts.

Syfte med lärarutbildningen är att lärarstudenterna dels ska utveckla kunskaper och färdigheter i enskilda undervisningsämnen, dels ska utveckla ämnesdidaktiska kunskaper och färdigheter, vilka inte nödvändigtvis är knutna till enskilda undervisningsämnen. Målsättningen är dock att dessa bägge områden på olika sätt bör syntetiseras i lärarutbildningen. Kursen *Fördjupningsarbete i högskoledidaktik* syftar till att kursdeltagarna, med utgångspunkt i de kunskaper och färdigheter som de tillägnat sig under de två första kurserna, ges utrymme för att reflektera över detta i relation till sin egen undervisningspraktik.

Arbetsgruppen anser att det självständiga arbetet bör utformas så att det kan ingå i kursdeltagarens pedagogiska meritportfölj, antingen som en traditionell uppsats eller som en artikel, konferenspresentation, projektansökan eller liknande. Därmed uppstår ytterligare symmetri mellan de högskoledidaktiska kurserna och HPE100-serien.

Sammanfattning och återstående frågor

Som framgår av diskussionen ovan, har arbetsgruppen fjärmat sig något från projektförslaget syfte att utveckla två kursplaner om 7,5 hp vardera och istället utvecklat tre kursplaner om 5 hp vardera. Detta motiveras i första hand av de begränsningar som finns kring lärares kompetensutvecklingstid. Det sammanlagda antalet poäng på kurserna är däremot detsamma som i projektförslaget, dvs 15 hp.

Vidare har arbetsgruppen lämnat vissa frågor om genomförande, såsom undervisningsformer, examinationer och litteratur, utanför uppdraget då sådant bäst lämpar sig för en kursansvarig lärare att ta ställning till. Arbetsgruppen är både medveten om, och öppen för, att de förslag till kursplaner som utarbetats inom projektet kan komma att behöva omarbetas när den faktiska designen för kursernas genomförande utvecklas. I detta arbete hoppas vi att redovisning ovan om de diskussioner som förts i arbetsgruppen och vilka val som gjorts samt kursplanernas relativt långa texter under *Innehåll* fungerar som vägledning.

Det finns ett par frågor som uppkommit i processen med att utveckla kursplanerna vilka inte diskuteras ovan men som arbetsgruppen anser behöver beaktas. Dessa handlar dels om val av betygsskala, dels om kursernas förkunskapskrav och progression i relation till andra HPE-kurser.

Betygsskala

Enligt rektorsbeslut gäller tregradig betygsskala vid Göteborgs universitet; Underkänd (U), Godkänd (G) och Väl Godkänd (VG). Arbetsgruppen anser dock att kurserna i likhet med HPE100-serien bör ha en tvågradig betygsskala; Underkänd (U) och Godkänd (G). Skälen till detta är likartade med de som anförts för HPE100-serien:

1. Kurserna är i första hand att betrakta som kompetensutveckling för GU:s undervisande personal. Det kollegiala deltagandet och den kollegiala andan är grunden för att genomföra kurserna med gott resultat. En tregradig betygsskala kan riskera att skapa olyckliga spänningar om ett högre betyg uppfattas som en konkurrensfördel när pedagogisk kompetens ska bedömas, exempelvis vid tjänstetillsättningar.
2. Tidigare erfarenheter och studier av lärares möjligheter att delta i HPE100-seriens kompetensutveckling visar att omständigheterna skiftar stort mellan såväl individer som fakulteter (Johansson 2010). Då GU som arbetsgivare hittills inte lyckats att hantera denna problematik på ett fullgott sätt vore det olyckligt att skapa vad som kan uppfattas som A- och B-lag vid framtida tjänstetillsättningar.
3. På många andra lärosäten är den typ av personalutbildning som de utvecklade kurserna syftar till att tillgodose inte arrangerad i kursform. Deltagare i sådana utbildningar får, istället för betyg, ett intyg över genomförd utbildning. Detta förfarande används också för annan kompetensutveckling vid GU – exempelvis studierektorsutbildning. Det kan därför ifrågasättas varför just utbildningarna inom det högskolepedagogiska området vid GU ska certifieras med en tregradig betygsskala.

Progression och förkunskapskrav

Projektet har resulterat i tre kursplaner om vardera 5 hp som tillsammans kan utgöra ett block om 15 hp i högskoledidaktik som bygger vidare på de kunskaper och färdigheter som kursdeltagarna tidigare tillägnat sig inom ramen för HPE100-serien. Kurserna är därför att betrakta som en fördjupning inom det högskolepedagogiska området där HPE100-serien är att betrakta som förkunskapskrav.

En komplikation i relation till de föreslagna förkunskapskraven för kurserna är att till dags dato har endast ett begränsat antal lärare vid GU genomgått alla tre HPE100-kurser (eller bedömts ha motsvarande kunskaper). Förkunskapskravet riskerar därmed att inverka negativt på rekryteringsmöjligheterna till de tre högskoledidaktiska kurser som är resultatet av detta projekt. Det bör därför övervägas om förkunskapskravet endast bör omfatta HPE101 och HPE102. Enligt arbetsgruppens mening är det önskvärt att kursdeltagarna genomgått hela HPE100-serien. Samtidigt har uppdraget utgått från att kurserna i första hand är en fördjupning i relation till HPE102.

Om ett högre ställt förkunskapskrav försenar möjligheten till att lansera kurserna i fråga, riskerar detta att motverka lärarutbildningens behov av kompetensutveckling av de personer som undervisar inom denna. Frågan bör därför beaktas ytterligare innan fastställande av kursplanerna och rekrytering till kurserna inleds.

Referenser

- Didaktiska fördjupningskurser för universitetslärare inom och utom lärarutbildningen.* Projektförslag från LUN till PIL daterat 2010-10-01.
http://www.pil.gu.se/digitalAssets/1341/1341602_projektplan---d-kurser-110503.pdf
- Förändring för kvalitet och förnyelse: Forsknings- och utbildningsstrategier för Göteborgs universitet 2009–2012* (dnr G 11 1331 / 07).
http://gu.se/digitalAssets/1039/1039508_Fus.pdf
- Johansson, P. (2010). *Villkor för deltagande i GUs högskolepedagogiska kurser*. PM till PIL:s styrrupp möte 2010-12-16. PM daterad 2010-12-06.
- Ryegård, Å., Apelgren K., & Olsson, T. (red). (2010). *Att belägga, bedöma och belöna pedagogisk skicklighet*. Uppsala universitet. Avdelningen för universitetspedagogisk utveckling.

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Utbildningsvetenskapliga fakultetsnämnden

HPEX01, Allmän högskoledidaktik, 5 högskolepoäng

Didactics of Higher Education

(alt. Didactics of Higher Education I)

Avancerad nivå/Second Cycle

1. Fastställande

Kursplanen är granskad av Enheten för pedagogisk utveckling och interaktivt lärande 201X-XX-XX att gälla från och med 201X-XX-XX.

Utbildningsområde: Samhällsvetenskapligt 100 %

Ansvarig institution: Enheten för pedagogisk utveckling och interaktivt lärande

2. Inplacering

Kursen är en del av den behörighetsgivande högskolepedagogiska utbildningen vid Göteborgs universitet

Kursen kan ges som fristående kurs och uppdragsutbildning.

Huvudområde

Fördjupning

Högskolepedagogik

A1F, Avancerad nivå, har kurs/er på avancerad nivå som förkunskapskrav

3. Förkunskapskrav

För tillträde till kursen krävs:

- kandidatexamen 180 hp eller motsvarande samt
- behörighetsgivande högskolepedagogisk utbildning 15 hp eller motsvarande.

4. Innehåll

Kursen tar sin utgångspunkt i frågan hur högskolans lärare kan och bör beakta att de kunskaper och färdigheter som högskolans studenter tillägnat sig på grundläggande och avancerad nivå är användbara efter utbildningen. Frågan aktualiserar dels hur ämnesområdena pedagogik, metodik och didaktik är relaterade till varandra, dels hur olika perspektiv på undervisning, såsom Bologna-reformens målstyrningsperspektiv, det humboldtska bildningsidealet och högskolelagens obligatoriska perspektiv, förhåller sig till denna fråga.

Det dubbla uppdrag som högskolans lärare har – att både utveckla och utvärdera studenters kunskaper och färdigheter – inramas här med frågan om, och i så fall hur, kunskaper och färdigheter som står i fokus för en utbildning kan och bör omsättas i verksamhet inom och utanför högskolan. Härigenom aktualiseras frågan om, och i så fall på vilka sätt och i vilken omfattning, som avnämare och andra intressenter kan eller bör involveras i planering och genomförande av en utbildning liksom hur högskolans lärare kan eller bör hantera olika intressen och kontexter, såsom ämnestraditioner, statliga styrmedel och arbetsmarknad.

Med utgångspunkt i kursdeltagarnas erfarenheter som lärare inom högskolan behandlas ovanstående problematik utifrån de didaktiska grundfrågorna (hur, vad, varför, etc.). Kursdeltagarna ges tillfälle att problematisera och reflektera över val av ämnesstoff, undervisnings- och bedömningsformer samt studenters förförståelse av ämnesstoff och deras uppfattning av krav inom högskoleutbildningar. Vidare förs diskussioner om hur högskolans lärare kan göra studenter och avnämare medvetna om ett ämnesområdes vidare potential och relevans liksom hur högskolans lärare kan stimulera och underlätta för studenter att utveckla sin förmåga att självständigt överföra och omvandla generiska färdigheter och kunskaper till olika sammanhang. Den genomgående frågan under kursen är således hur ett användbarhetsperspektiv kan påverka högskolelärares didaktiska överväganden.

5. Mål

Efter avslutad kurs ska kursdeltagaren kunna:

Kunskap och förståelse

- Kritiskt reflektera över forskningsresultat och erfarenheter gällande högskoledidaktiska frågor ur ett användbarhetsperspektiv
- Diskutera hur det egna ämnesområdets/kunskapsfältets undervisning kan utvecklas ur ett användbarhetsperspektiv

Färdighet och förmåga

- Identifiera avnämare för det egna ämnesområdet och kritiskt reflektera över vilken roll dessa skulle kunna ha för planering, genomförande och bedömning i den egna undervisningen
- Identifiera generiska kunskaper och färdigheter inom den egna undervisningen

Värderingsförmåga och förhållningssätt

- Diskutera och argumentera för olika arbetsformer och arbetssätt inom det egna ämnesområdet/kunskapsfältet utifrån etiska och didaktiska överväganden
- Problematisera hur olika kontexter (t ex ämnestraditioner, statliga och lokala styrmedel och arbetsmarknad) påverkar den egna undervisningen.

6. Kurslitteratur

XXX

7. Former för bedömning

XXX

8. Betyg

Betygskalan omfattar betygsgraderna Underkänd (U), Godkänd (G).

För betyget Godkänd krävs uppfyllda lärandemål.

9. Kursvärdering

Kursvärdering genomförs tillsammans med kursdeltagarna, dels fortlöpande, dels i slutet av kursen. Den fortlöpande dialogen ska vara vägledande för genomförande av pågående kurs. Den avslutande kursvärderingen, som förutom kursdeltagarna synpunkter även inkluderar lärares erfarenheter, sammanställs i en kursrapport som publiceras på lärplattformen. Slutsatserna i kursrapporten ska vara vägledande för planering av kommande kurser.

10. Övrigt

Undervisningsspråket är svenska och/eller engelska.

Kursen kan komma att ges både som campuskurs och nätkurs.

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Utbildningsvetenskapliga fakultetsnämnden

HPEX02, Ämnesdidaktik för lärarutbildare,

5 högskolepoäng

Subject Content Didactics for Teacher Educators

(alt. Didactics of Higher Education II)

Avancerad nivå/Second Cycle

1. Fastställande

Kursplanen är granskad av Enheten för pedagogisk utveckling och interaktivt lärande 201X-XX-XX att gälla från och med 201X-XX-XX.

Utbildningsområde: Samhällsvetenskapligt 100 %

Ansvarig institution: Enheten för pedagogisk utveckling och interaktivt lärande

2. Inplacering

Kursen är en del av den behörighetsgivande högskolepedagogiska utbildningen vid Göteborgs universitet

Kursen kan ges som fristående kurs och uppdragsutbildning.

Huvudområde

Högskolepedagogik

Fördjupning

A1F, Avancerad nivå, har kurs/er på avancerad nivå som förkunskapskrav

3. Förkunskapskrav

För tillträde till kursen krävs:

- kandidatexamen 180 hp eller motsvarande,
- behörighetsgivande högskolepedagogisk utbildning 15 hp eller motsvarande samt
- genomgången kurs HPEX01 Allmän högskolepedagogik, 5 hp med godkänt resultat

4. Innehåll

Kursen bygger vidare på frågan om användbarhet och högskoleutbildningars relation till avnämare vilken ligger till grund för kursen Allmän högskolepedagogik (HPEX01). Under kursen Ämnesdidaktik för lärarutbildare (HPEX02) appliceras denna på lärarutbildningen med dess speciella karaktär jämfört med många andra högskoleutbildningar.

Utgångspunkt för kursen är ett samverkansperspektiv på lärarutbildningen, vilket har både externa och interna aspekter. Den externa aspekten innebär att aktörer såsom skolan och andra samhällsinstitutioner har inflytande över, och intresse/n i, den lärarutbildning som högskolan ansvarar för. Den interna samverkansaspekten utgörs av lärarutbildningens flerdisciplinära karaktär; högskolelärare som representerar många ämnesområden med olika traditioner och fokus utbildar olika kategorier av studenter med ett gemensamt mål – läraryrket.

Under kursen behandlas frågor om undervisning och lärande med utgångspunkt i lärarutbildningens dubbla didaktiska situation. Denna innebär att de val som lärarutbildare gör, utifrån olika didaktiska grundfrågor, inte enbart har betydelse för studenter inom lärarutbildningen utan också för de barn/elever som studenterna kommer att möta efter avslutad utbildning. Denna problematik har sin särskilda innebörd i de olika lärarprogrammen. Under kursen problematiseras därför olika exempel på hur samverkan mellan lärarutbildare med förankring i olika ämnesområden kan initieras och utvecklas för att stödja lärarstudenters förmåga att självständigt verka i sitt yrke.

Vidare problematiseras och diskuteras lärarutbildningens dubbla identitet som "teoretisk utbildning" och "professionsutbildning", där den senare aspekten står under mer detaljerad styrning från samhällets sida än vad om är normalt inom den förra. Därför analyseras och diskuteras både lärarutbildningens och skolans centrala styrdokument i relation till de ämnesområden som deltagarna i den ak-

tuella kursgruppen representerar. Särskild uppmärksamhet ägnas även frågan hur högskolans lärare kan bidra till att lärarstudenter utvecklar sin förmåga att arbeta med olika styrdokument utifrån olika läroplansteoretiska perspektiv. Utgångspunkten för kursen är således samverkan, såväl extern som intern, i fråga om lärarutbildningen.

5. Mål

Efter avslutad kurs ska kursdeltagaren kunna:

Kunskap och förståelse

- Kritiskt reflektera över forskningsresultat och erfarenheter gällande lärarutbildningsfrågor ur ett samverkansperspektiv
- Diskutera hur det egna ämnesområdets/kunskapsfältets undervisning inom lärarutbildningen kan utvecklas ur ett samverkansperspektiv

Färdighet och förmåga

- Diskutera hur olika läroplansteoretiska perspektiv kan appliceras på lärande inom lärarutbildningen
- Reflektera över hur högskolelagens och examensordningens obligatoriska perspektiv kan omsättas i lärarutbildningens dubbla didaktik

Värderingsförmåga och förhållningssätt

- Diskutera lärarutbildningens dubbla identitet utifrån etiska och didaktiska överväganden
- Problematisera och analysera det egna ämnesområdet/kunskapsfältet i förhållande till lärarutbildningens dubbla identitet

6. Kurslitteratur

XXX

7. Former för bedömning

XXX

8. Betyg

Betygskalan omfattar betygsgraderna Underkänd (U), Godkänd (G).

För betyget Godkänd krävs uppfyllda lärandemål.

9. Kursvärdering

Kursvärdering genomförs tillsammans med kursdeltagarna, dels fortlöpande, dels i slutet av kursen. Den fortlöpande dialogen ska vara vägledande för genomförande av pågående kurs. Den avslutande kursvärderingen, som förutom kursdeltagarna synpunkter även inkluderar lärares erfarenheter, sammanställs i en kursrapport som publiceras på lärplattformen. Slutsatserna i kursrapporten ska vara vägledande för planering av kommande kurser.

10. Övrigt

Undervisningsspråket är svenska och/eller engelska.

Kursen kan komma att ges både som campuskurs och nätkurs.

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Utbildningsvetenskapliga fakultetsnämnden

HPEX03, Fördjupningsarbete i högskoledidaktik,

5 högskolepoäng

Applied Analysis in Didactics of Higher Education

(alt. Didactics of Higher Education III)

Avancerad nivå/Second Cycle

1. Fastställande

Kursplanen är granskad av Enheten för pedagogisk utveckling och interaktivt lärande 201X-XX-XX att gälla från och med 201X-XX-XX.

Utbildningsområde: Samhällsvetenskapligt 100 %

Ansvarig institution: Enheten för pedagogisk utveckling och interaktivt lärande

2. Inplacering

Kursen är en del av den behörighetsgivande högskolepedagogiska utbildningen vid Göteborgs universitet

Kursen kan ges som fristående kurs och uppdragsutbildning.

Huvudområde

Fördjupning

Högskolepedagogik

A1F, Avancerad nivå, har kurs/er på avancerad nivå som förkunskapskrav

3. Förkunskapskrav

För tillträde till kursen krävs

- kandidatexamen 180 hp eller motsvarande
- behörighetsgivande högskolepedagogisk utbildning 15 hp eller motsvarande
- genomgångna kurser HPEX01 Allmän högskoledidaktik, 5hp och HPEX02 Ämnesdidaktik för lärarutbildare, 5hp eller motsvarande med godkänt betyg

4. Innehåll

Under kurserna *Allmän högskoledidaktik* (HPEX01) och *Ämnesdidaktik för lärarutbildare* (HPEX02) står användbarhet respektive samverkan i fokus. Under kursen *Fördjupningsarbete i högskoledidaktik* (HPEX03) är det lärarutbildningens dubbla vetenskapliga/konstnärliga grund som står i centrum.

Utbildningen av blivande lärare i grund- och gymnasieskolan ska bidra till att utveckla såväl studenternas kunskaper och färdigheter i enskilda undervisningsämnen som deras ämnesdidaktiska kunskaper och färdigheter, vilka inte nödvändigtvis är knutna till enskilda undervisningsämnen. Denna dubbelhet genomsyrar även utbildningen av blivande förskollärare och fritidspedagoger, även om innehållet i de aktuella verksamheterna inte är organiserat på samma sätt som i grund- och gymnasieskolans ämnes- eller kursstruktur. Olika utbildningar inom lärarutbildningens ramar vilar således på minst en dubbel vetenskaplig/konstnärlig grund.

Under kursen ges varje kursdeltagare möjlighet att fördjupa sig i och kritiskt granska en avgränsad del av det egna ämnesområdet i relation till lärarutbildningen ur ett högskoledidaktiskt perspektiv. Detta görs genom ett självständigt arbete. Kursdeltagaren kan, om den så önskar, välja att fördjupa sig i något tema utifrån det genomförda arbetet inom kursen *Ämnesdidaktik för lärarutbildare* (HPEX02) alternativt välja ett annat tema för det självständiga arbetet inom den här aktuella kursen.

Det självständiga arbetet kan utformas på ett av två sätt: detta ska antingen kunna ingå i kursdeltagarens pedagogiska meritportfölj eller resultera i en artikel, konferenspresentation, projektansökan eller liknande.

5. Mål

Efter avslutad kurs ska kursdeltagaren kunna:

Kunskap och förståelse

- Diskutera betydelsen av lärarutbildningens dubbla vetenskapliga/konstnärliga grund i relation till en avgränsad aspekt inom det egna ämnesområdet/kunskapsfältet.
- Diskutera en utvald aspekt inom det egna ämnesområdet/kunskapsfältet utifrån en högskoledidaktisk utgångspunkt.

Färdighet och förmåga

- Problematisera och analysera undervisning inom det egna ämnesområdet/kunskapsfältet utifrån en högskoledidaktisk utgångspunkt.
- Diskutera och argumentera för olika arbetsformer, arbetssätt och möjligheter till bedömning inom det egna ämnesområdet/kunskapsfältet utifrån lärarutbildningens mål och syften

Värderingsförmåga och förhållningssätt

- Uppvisa ett reflekterande förhållningssätt till utformningen av undervisning inom högskolan ur såväl ett didaktiskt som ett etiskt perspektiv.

6. Kurslitteratur

XXX

7. Former för bedömning

Kursen examineras genom författandet av ett självständigt arbete som utformas så att det kan ingå i kursdeltagarens pedagogiska meritportfölj, antingen som en traditionell uppsats eller som en artikel, konferenspresentation, projektansökan eller liknande.

8. Betyg

Betygskalan omfattar betygsgraderna Underkänd (U), Godkänd (G).

För betyget Godkänd krävs uppfyllda lärandemål.

9. Kursvärdering

Kursvärdering genomförs tillsammans med kursdeltagarna, dels fortlöpande, dels i slutet av kursen. Den fortlöpande dialogen ska vara vägledande för genomförande av pågående kurs. Den avslutande kursvärderingen, som förutom kursdeltagarna synpunkter även inkluderar lärares erfarenheter, sammanställs i en kursrapport som publiceras på lärplattformen. Slutsatserna i kursrapporten ska vara vägledande för planering av kommande kurser.

10. Övrigt

Undervisningsspråket är svenska och/eller engelska.

Kursen kan komma att ges både som campuskurs och nätkurs.